

PROVINSIALE EKSAMEN

JUNIE 2023

GRAAD 11

NASIENRIOLYNE

EKSKOMMEL (VLAESTEL 1)

EXEMPLAR

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****30 PUNTE – 20 MINUTE****1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE**

- 1.1.1 D – Vars water ✓✓
- 1.1.2 B – eienaarskap van arbeid behoort nie aan die firma nie ✓
- 1.1.3 A – Finale goedere en dienste ✓✓
- 1.1.4 C – kopers en verkopers van hulpbronne ontmoet om handel te dryf ✓✓
- 1.1.5 A – Onderwys ✓✓
- 1.1.6 C – inkomste en rykdom ✓✓
- 1.1.7 D – steenkool ✓✓
- 1.1.8 B – spoornetwerk ✓✓

(16)

1.2 PASKOLOMME

- 1.2.1 B – die hulpbronne wat skars is en waarvoor mense bereid is om te betaal ✓
- 1.2.2 C – kapitaal moet hier wees as die koste wat aangegaan word om kapitaalbedryf geskikbaar te stel ✓
- 1.2.3 E – netto besit, soos transnet ✓
- 1.2.4 A – vind pras wanheer daar toename in die land se kapitaalvoorraad is ✓
- 1.2.5 D – verduidelik die teorie van kapitalisme ✓
- 1.2.6 F – 'n sier metodes wat gebruik word om die vrae op te los van wat om te produuseer, vir wie en waarmee ✓
- 1.2.7 G – versameling van grondstowwe wat aan die natuur kan teruggee wat daaruit geneem is, soos bosbou✓
- 1.2.8 D – nywerhede wat natuurlike hulpbronne verwerk in 'n vorm wat geskik is vir menslike gebruik ✓

(8)

NASIENRIGLYNE	EKONOMIE (VRAESTEL 1)	GRAAD
---------------	--------------------------	-------

1.3 GEE EEN TERM

- 1.3.1 Vergoeding ✓
- 1.3.2 Reële BBP ✓
- 1.3.3 Feudalisme ✓
- 1.3.4 Nasionalisering ✓
- 1.3.5 Primêre sektor ✓
- 1.3.6 Die Onafhanklike Kommunikasiegesag van Suid-Afrika ✓ (6)

TOTALE AANSLUITING A: 30

EXEMPLAAR

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK.

VRAAG 2: MAKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 30 MINUTE**

2.1 Beantwoord die volgende vrae.

2.1.1 Noem enige TWEE belangrike regeringsbeleide vir sosiale ekonomiese dienste.

- Monetêre beleid ✓
- Fiskale beleid ✓

(2 x 1) (2)

2.1.2 Waarom word 'n kinderonderhoudtoelaag uitgesluit van die verbruiksbesteding deur die regering?

- Dit is omdat 'n kinderonderhoudtoelaag nie deel uitmaak van die koop van goedere en dienste deur die regering nie. ✓✓
- 'n Kindertoelaag is 'n oordrag van inkomste van een groep na 'n ander groep sonder dat enige produktiewe diens gelewer word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1 x 2) (2)

2.2 Bestudeer die volgende tent en beantwoord die vrae wat volg.

2.2.1 Identifiseer enige EEN voorbeeld van 'n vaste kapitaal goed.

- Toerusting ✓
- Masjinerie ✓
- Geboue ✓
- Voertuig ✓

(1)

2.2.2 Naam die betrekking wat 'n eienaar van kapitaal ontvang vir die geskikbare stelling van kapitaal.

- rente ✓

(1)

2.2.3 Beskryf kortlik die term kapitaalverbreding.

- Kapitaalverbreding is die situasie waar die voorraad kapitaal verhoog word om 'n toenemende arbeidsmag te akkommodeer. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.2.4 Verduidelik die belangrikheid van kapitaalgoedere vir nywerhede.

- Kapitaalgoedere verhoog produksievermoë in nywerhede. ✓✓
  - Die duursaamheid van kapitaalgoedere verminder die koste van produksiefaktore oor 'n tydperk. ✓✓
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.2.5 Hoe beïnvloed die risiko van belegging die rentekoers op kapitaal?

- Hoe hoër die risiko verbonde aan die belegging, hoe hoër is die rentekoers op kapitaal. ✓✓
- Hoe laer die risiko verbonde aan die belegging, hoe laer is die rentekoers op kapitaal. ✓✓
- As 'n persoon die risiko van die uitleen van fondse aan 'n firma as baie hoog beskou, sal die persoon slegs die geld van die firma leen indien die rentekoers vir die risiko verhoed. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2) (4)

2.3 Bestudeer die volgende tabel en beantwoord die vrae wat volg.**2.3.1 Watter metode van bruto binelandse produk word in die tabel hierbo vertoon?**

- Bestedingsmetode van bruto binelandse besteding (BBB) ✓

(1)

2.3.2 Lys enige maand in die eerste kwartaal van 2022.

- Januarie/Februarie/Maart ✓

(1)

2.3.3 Beskryf kortlik die *bruto nasionale produk*.

Bruto nasionale produk is die totaal van alle verbruikersgoedere en dienste wat in 'n spesifieke tydperk deur die permanente inwoners van 'n land geproduseer word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.3.4 Hoe veroorsaak die regering 'n lekkasie in die kringloop?

- Belasting wat deur die regering gehef word, verminder monetêre vloei. ✓✓
- Deur deel te neem aan die invoer van goedere en dienste verminder 'n regering die vloei van inkomste in die kringloop. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

2.3.5 Bereken die waarde van "A" hierbo. Toon ALLE berekening.

$$4\ 619\ 806 \checkmark - (3\ 057\ 771 + 907\ 315) \checkmark = 654\ 720 \checkmark \checkmark$$

(Ken 'n maksimum 2 punte toe vir die korrekte antwoord sonder berekening.)

(2 x 2) (4)

2.4 Bespreek die *bevolkingsgroeikoers* en die *arbeidsmagdeelname* as faktore wat die hoeveelheid arbeid wat in 'n land beskikbaar is, bepaal.**Bevolkingsgroeikoers**

- As die geboortesyfer die sterftesyfer oorskry, neem die bevolking toe. ✓✓
- Bevolkingsgroei lei tot 'n toename in arbeidsmag. ✓✓
- Hoër vlakke van bevolking en ekonomiese produksie veroorsaak 'n hoër arbeidsmag.

(2 x 2)
Maks. 4**Arbeidsmagdeelnamekoers**

- Nie alle mense van werkende ouderdom is deel van die ekonomies aktiewe bevolking nie. ✓✓
- Sommige kies om nie te werk nie en ander kan nie werk nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoorde.) (2 x 2)
Maks. 4 (8)

2.5 Ontleed redes waarom BBP volgens internasionale metodes bereken moet word.

- Beleggers wat in 'n land wil begin gebruik BBP om die skuld tot BBP-verhouding van die land te bepaal. ✓✓
- Al drie metodes (die bestellings-, inkomste- en die waardetoegeweegde besteding) bepaal die totale waarde van uitset. Dit kan dan met die vorige twee vergelyk word om ekonomiese groei te bepaal. ✓✓
- Dit word gebruik vir finansiële besluitneming, ekonomiese beleidsformulering en om die doeltreffendheid en die relatiewe ekonomiese impak van hul optrede te bepaal. ✓✓
- Die drie metodes van BBP moet balanseer om die korrekte weerspieëeling van ekonomiese groei in 'n land te verseker. ✓✓
- Die inkomste van al die produksiefaktore, belasting en subsidies vorm die inkomstemetode. ✓✓
- Totale besteding word bepaal deur verbruikers, belegging, staatsbesteding en uitvoere by te voeg en invoere af te trek. ✓✓
- Produksie word bepaal deur die primêre, sekondêre en tersiêre sektore by te voeg en belasting en subsidies in ag te neem. ✓✓

- Regeringsbeplanning en ekstrapolasies vir begrotings en infrastruktuur ✓
  - Internasionale vergelykings ✓
  - Om die omvang van groei te bepaal ✓
  - Om verandering in lewenstandaard te bepaal ✓
  - Om legitimiteit aan syfers en statistieke te verleen. ✓
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)
(Maks 2 punte vir blote lys van voorbeeld of feite)

(8)
[40]**VRAAG 3: MAKRO-EKONOMIE**

40 PUNT – 30 MINUTE

3.1 Beantwoord die volgende vrae.

3.1.1 **Noem enige TWEE kenmerke van 'n markekonomie.**

- Vryheid van keuse/Ekonomiese vryheid ✓
  - Die afwesigheid van 'n sentrale plan/Bepakte regeringsbetrokkenheid ✓
  - Die winsmotief ✓
  - Mededinging ✓
  - Verbruikersoewereiniteit
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 1) (2)

3.1.2 **Hoekom is die mynbdryf in Suid-Afrika belangrik?**

- Omdat dit duisende werkgeleenthede in diens het. ✓✓
  - Die mynbdryf is belangrik omdat dit wesentlik bydra tot die BBP van die land. ✓✓
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1 x 2) (2)

3.2 Bestudeer die sinkrografiek hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

3.2.1 **Identifiseer die kanaal met die minste kykertal in die grafiek hierbo.**

M-Net

(1)

3.2.2 **Noem enige TV-kanaal in Suid-Afrika wat aan die staat behoort.**

- SABC1 of SABC2 of SABC3 ✓

(1)

3.2.3 Beskryf kortlik die term *regering*.

- Regering is 'n groep mense met verskillende vlakke van gesag om die staat, provinsiale of plaaslike regering te regeer. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

3.2.4 Verduidelik die rede waarom adverteerders gelukkiger kan wees met die bestaan van beide DSTV en SABC in Suid-Afrika.

- Adverteerders sal deur MultiChoice en die SAUK 'n wye gehoor kan bereik. ✓✓
- Adverteerders kan hul produkte teen goedkoper tariewe op verskeie various platforms. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

3.2.5 Hoe bevoordeel 'n sentraal beplande ekonomiese armoede verbruikers in die mark vir goedere en dienste?

- Arm verbruikers het gratis toegang tot noodsaaklike goedere en dienste. ✓✓
- Swak verbruikers kan voordeel trek uit die maksimum pryse wat deur die staat bepaal word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 2) (4)

3.3 Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vroeë wat volg.

3.3.1 Identifiseer enige EEN redelike verklaring in die primêre sektor in die tweede kwartaal van 2022.

- Die laag produksie van gereprodukte ✓
- Die sharp stygting in die setkoste ✓

(1)

3.3.2 Watter ekonomiese sektor word nie in die uittreksel hierbo genoem nie.

Die tersiêre sektor

(1)

3.3.3 Beskryf kortlik die term *ekonomiese uitsluiting*.

- 'n Ekonomiese uitsluiting is die proses waarin groepe verhoed word om ten volle en gelyk aan ekonomiese aktiwiteite van 'n land of gebied deel te neem. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

NASIERIGLYNE	EKONOMIE (VRAESTEL 1)	GRAAD
--------------	--------------------------	-------

3.3.4 Verduidelik hoe die gebruik van die inligting in die uittreksel hierbo nuttig is aan die Suid-Afrikaanse Reserwebank.

- Om ingeligte besluite rakende rentekoerse te neem. ✓✓
- Om tred te hou met die verskillende sektore van die ekonomie rakende ekonomiese groei. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

3.3.5 Hoe verhoog die uitbreek van siektes produksiekostes in die ekonomie.

- Werkers sal weens siekte by die werk afwesig wees en produksievlake sal afneem wat winsmarges sterk beïnvloed. ✓
- Toenemende kostes as gevolg van opleiding van nuwe werkers.

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2)

(4)

3.4 Bespreek die tekort aan verbruikersgoedere en -dienste en die gebrek aan verbruikerskeuse as nadele van 'n sentraal geplande ekonomie.

Nadele van 'n tekort aan verbruikersgoedere en -dienste

- Beplanners kan die voorkeure van verbruikers verkeerd beoordeel wat tot die ontwikkeling van swart markte kan lei. ✓✓
- Verbruikers se behoeftes sal teenlopend gaan ding mee om hulpbronne in die begroting van die beplanner.

(2 x 2)

Nadele van 'n gebrek aan verbruikerskeuse

- Gebrek aan mededinging tussen produsente as daar geen motief is vir die wins nie. ✓✓
- Swak gehalte aan goedere vir verbruikers terwyl die regering alles bestuur en stuur is om nuwe idees in die mark te aanvaar/goed te keur. ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2)

(4 x 2) (8)

3.5 Hoe beïnvloed die produksie van nie-duursame goedere die ekonomie positief?

- Nie-duursame goedere het 'n belangrike plek in huishoudings en dus in die ekonomie. 'n Beduidende deel van die bruto binnelandse produk (BBP) bestaan uit sulke produkte. Hierdie goedere dra by tot persoonlike verbruik, uitvoere en regeringsaankope. ✓✓
- Nie-duursame goedere is in 'n stabiele hoeveelheid in elke ekonomie teenwoordig, aangesien dit goedere insluit wat noodsaaklik is vir verbruikers om te koop. Nie-duursame goedere, soos kos en drank, word in elke situasie deur verbruikers gekoop. ✓✓
- Verbruikersgedrag stem oor die algemeen baie ooreen met nie-duursame goedere. Dit impliseer dat nie-duursame goedere nie onderwerp is aan die sakesiklus nie, anders as duursame goedere wat bekend word deur die siklus van ekonomiese uitbreiding en inkrimping. ✓✓
- Vervolgens word veranderinge in die aankoop van nie-duursame goedere gewoonlik beïnvloed deur 'n verandering in bevolking en demografie eerder as 'n ekonomiese verskynsel. ✓✓
- Duursame goedere word beskou as 'n stabiele ekonomiese aanwyser omdat die vraag geneig is om te styg tydens ekonomiese groei en val tydens 'n resessie. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(8)
[40]**VRAAG 4: MAKRO-EKONOMIE****40 PUNTE – 30 MINUTE****4.1 Beantwoord die volgende vrae.****4.1.1 Noem enige ~~VEE~~ invloede binne die viersektormodel van die ekonomie.**

- Reële neei ✓
- Geld vloei ✓

(2 x 1) (2)

4.1.2 Hoe verhoog jaer tariewe uitvoere in die sekondêre sektor?

- Dit sal die verwerking van finale goedere en dienste verhoog en sal daarby tot hoër indiensneming. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1 x 2) (2)

4.2 Bestudeer die diagram hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

4.2.1 Gee die ekonomiese konsep wat in die diagram hierbo geïllustreer word.

- Twee sektor model ✓
- Geslote ekonomie ✓
- Inkomste en besteding kringloop ✓

(1)

4.2.2 Noem enige EEN deelnemer wat in die diagram hierbo omskryf word.

- Die staat/regering ✓
- Die buitelandse sektor ✓

(1)

4.2.3 Beskryf kortliks die term *outonome besteding*.

- Besteding wat onafhanklik van die vlak van inkomste is. ✓✓

(2)

4.2.4 Verduidelik die rol van die faktormark in die kringloop.

- 'n Toename in die vraag na arbeid (faktormark) lei tot 'n groter vraag na produkte. As ondernemings meer werkers in diens neem en hoër lone betaal, lei dit tot 'n toename in huishoudelike inkomste. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

4.2.5 Hoe beïnvloed inspuiting die Suid-Afrikaanse ekonomie positief?

- Staatsbesteding verhoog die vloei van geld na die kringloop. ✓✓
- Beleggings verhöog die produksie van goedere en dienste in die kringloop. ✓✓
- Uitvoer bring buitelandse inkomste in die sirkelvloei. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2) (4)

4.3 Bestudeer die skets hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

4.3.1 Identifiseer die ekonomiese stelsel in die tekenprent hierbo.

- Vrymarkekonomie/Kapitalisme ✓

(1)

4.3.2 Watter probleem word in die spotprent hierbo geïllustreer?

- Behuisingstekorte ✓
- Bitter verhoudings tussen verhuurders en huurders ✓
- Stygende huurgeld ✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(1)

4.3.3 Beskryf kortliks die term *ekonomiese stelsel*.

- 'n Stel metodes wat gebruik word om die vrae op te los oor wat om te produseer, vir wie en met wat. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

4.3.4 Verduidelik vryheid van optrede as 'n voordeel van 'n vryemark-ekonomie.

- In 'n markekonomie is mense vry om sy besigheid op enige plek te begin, te woon waar hulle wil en eiendom besit. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2)

4.3.5 Hoe beïnvloed NRO's die regering se versuim om maatskaplike dienste in Suid-Afrika te lewer?

- Dit verminder die regering se verantwoordelikheid om basiese dienste aan sy burgers te lewer. ✓✓
- Dit help sekere gemeenskappe waar dit lyk soos die regering misluk het. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(2 x 2) (4)

4.4 Bespreek kortliks bruto nasionale inkomste (BNI) as 'n hooftotaal.

- BNI is die inkomstebestaande van uitte werk hoeveel die mense en besighede van 'n land, soos Suid-Afrika, ✓✓ verdien, ongeag of die mense in die buiteland bly of in die land is. ✓✓
- Die berekening van BNI help om die land se BBP te bepaal ✓✓
- Om BNI van BBP te verkry, moet die volgende gedoen word

Trek die volgende uit die BNI af:

- Winste, rente en ander inkomste uit binnelandse beleggings wat inwoners van ander lande toeval ✓✓
- Leeue en salaries vir buitelandse werkers wat aan binnelandse produksie deelneem ✓✓

Voeg die volgende by die BBP

- Winste, rente en ander inkomste uit beleggings in die buiteland wat permanente inwoners toeval (soos winste verdien deur 'n Suid-Afrikaanse maatskappy wat brûe in Zimbabwe bou). ✓✓
  - Lone en salarisse verdien deur permanente inwoners buite Suid-Afrika (soos inkomste verdien deur Suid-Afrikaners wat in ander lande soos Engeland en die Verenigde State van Amerika werk). ✓✓
  - $BNI = BBP + \text{Primêre inkomste ontvangstes} - \text{primêre inkomstebetalings}$ ✓✓
  - Wanneer Suid-Afrika meer aan ander lande betaal as wat hy van ander lande ontvang, moet die volgende formule gebruik word:
  - $BNI = BBP - \text{Net primêre inkomstebetalings}$ ✓✓
  - Netto primêre inkomstebetalings is gelyk aan primêre inkomstebetalings minus primêre inkomsteontvangste ✓✓
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (4 x 2) (8)

4.5 **Evalueer die suksesse en mislukkings van 'n gemengde ekonomiese stelsel in Suid-Afrika.**

Suksesse van 'n gemengde ekonomiese stelsel in Suid-Afrika

- Baie besighede in privaat besit is verskeie vrye bedrywe floreer ten spyte van regeringsregulasies en -beleide. ✓✓
- Mense is vry om hul inisiatiewe te gebruik om produkte te vervaardig en te verkoop wat verbruikers in die stedelike gebiede behoeft. ✓✓
- Daar is 'n staatsdepartement wat klein, mikro- en mediumondernemings ondersteun en sodende meer deelname van entrepreneurs moontlik maak wat staatsondersteuning benodig. ✓✓
- Onder die bekering van sentrale beplanning deur die regering word die armes beskerf en ondersteun. ✓✓

Mislukkings van 'n gemengde ekonomiese stelsel in Suid-Afrika

- Belasting is die belangrikste bron van inkomste vir die regering en sommige kapitaalte is betrokke by belastingontduiking ✓✓
- Dorbeplanning in vredelike gebiede waar daar 'n konsentrasie van ekonomiese aktiwiteite is wat die munisipaliteit se begroting onder druk plaas. ✓✓
- Korrumptie het in Suid-Afrika drasties toegeneem, wat 'n impak op dienslevere in die land gehad het. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(8)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord EEN van die twee vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN OPSTEL	PUNTE TOEKENNING
Inleiding Die inleiding is 'n laer-orde reaksie. <ul style="list-style-type: none"> • 'n Goeie beginpunt sal wees om die hoofkonsep wat verband hou met die onderwerp in die vraag te definieer. • Moenie enige deel van die vraag in u inleiding insluit nie. • Moenie enige deel van die inleiding in die liggaam herhaal nie. • Vermy om in die inleiding te noem wat jy in die liggaam gaan bespreek. 	 X PAR Maks. 2
Liggaam Hoofdeel: Bespreek in detail/In-diepte besprekking/Onderzoek/Assesering/krities/Ontleed/Vergelyk/Evalueer/Onderskei/Dimensioneel/Verduidelik/Teken 'n grafiek en verduidelik/Gebruik die grafiek om gegewe gesien en verduidelik/Voltooи die gegewe grafiek/Assesseeer/Debatteer Maksimum 8 punte mag toegeken word vir opschrifte voorbeeld. Addisionele deel: Bespreek krities/Evalueer/Evalueer krities/ Debatteer/Lei af/Vergelyk/ Onderskei/Interpreter/Hoof/Sluit voor Maksimum 2 punte mag toegeken word vir blie lys van feite.	X PAR Maks. 26
Gevolgtrekking Enige hoër-orde gevolgtrekking moet die volgende insluit: <ul style="list-style-type: none"> • 'n Kort opsomming van wat bespreek is sonder om feite wat reeds genoem is, te herhaal • Enige mening of waardeoordeel oor die feite wat bespreek is • Bykomende ondersteuningsinligting om die besprekking/analise te verstrek • 'n Tenuitrydig standpunt met motivering, indien nodig • Aanbevelings 	X PAR Maks. 10
TOTAAL	40

VRAAG 5: MAKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Bespreek, in detail, die kenmerke van entrepreneurskap. (26 punte)
- Ontleed die impak van beurtkrag op entrepreneurskap. (10 punte) [40]

INLEIDING

- 'n Entrepreneur is iemand wat iets nuuts skep, wat waarde het deur tydens kopeite aan die nuwe idee/besigheid/produk te wy. ✓✓ (Maks.2)
(Aanvaar enige ander korrekte relevante inleiding.)

LIGGAAM:**HOOF GEDEELTE****Aanvang, bestuur en beheer van 'n nuwe besigheid begin van 'n nuwe sakeonderneming ✓**

- Hulle neem risiko's en neem daaglikse besluite om die suksesvolle bestuur van die onderneming te verseker. ✓✓
- Entrepreneurs begin besighede om geld te maak en in die proses skep hulle werk, beïnvloed groei in die ekonomie en verlaag die lewenstandaard. ✓✓
- Entrepreneurs doen genoeg navorsing om te verseker dat hul idees suksesvol is.
- Sodoende sal hulle probeer om die grootste moontlike wins te maak. ✓✓

Koop en verkoop goedere en dienste ✓

- Entrepreneurs koop teen seker pryse en verkoop teen hoër pryse. ✓✓
- In die markekonomie binnek entrepreneurs geleenthede wat in markte ontstaan wanneer daar 'n oodmaat aanbod of korttellige vraag is, vir 'n produk. ✓✓
- Optrede van entrepreneurs is belangrik om ewewig in markte te vestig of om verbruikers gebruik te maak. ✓✓
- Entrepreneurs kan ook klein en bestaande besighede te koop. ✓✓

Bring produksiefaktore bymekaar ✓

- Entrepreneurs verseker dat produksie plaasvind deur die produksiefaktore bymekaar te bring. ✓✓
- Entrepreneurs verseker dat die produksie van goedere en dienste op die doeltreffendste manier plaasvind. ✓✓

Soek geleenthede ✓

- Entrepreneurs soek voortdurend nuwe geleenthede en is selde tevreden met die status quo. ✓✓
- Die obsessie met geleenthede beteken dat hulle vertrouw raak met hul kliënte en mededinging. ✓✓

Kreatiwiteit en/of innovasie ✓

- Entrepreneurskap gaan oor die ontwikkeling van nuwe idees, produkte of dienste. ✓✓
  - Entrepreneurs skep produkte of dienste wat korrek, toepaslik, nuttig en waardevol is. ✓✓
  - Entrepreneurs probeer om dinge anders te doen as die manier waarop ander tans doen, soos om 'n produk te verbeter. ✓✓
- (Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)
(Ken 'n maksimum van 8 punte toe vir opskrifte/voorbeelde.)

ADDISIONELE GEDEELTE**Ontleed die impak van beurtkrag op entrepreneurskap.**

- Die risiko's van besigheids-inisiatiewe of idees wat deur entrepreneurs geneem word, het toegeneem namate die waarskynlikheid dat ondernemings misluk, groot geword het. ✓✓
- Entrepreneurs se besluite rakende die keuse van produkte, plek en tyd word beperk deur die groter kans op beurtkrag. ✓✓
- Die kombinasie van ander produksiekakteure soos kapitaal, arbeid en natuurlike hulpbronne sal waarskynlik hoër koste neebring as gevolg van beurtkrag. ✓✓
- Die winste van entrepreneurs sal negatief beïnvloed word aangesien produksieprosesse en -tegnologie beïnvloed word deur die onstabilitet van elektrisiteit. ✓✓
- Winste van entrepreneurs sal negatief beïnvloed word deur 'n gebrek aan vaardighede ten opsigte van alternatiewe elektrisiteit in die besigheid. ✓✓

(Maks. 10)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

SLOT

Suid-Afrika het baie potensiaal in entrepreneursvermoë. Die regering en skole moet entrepreneursvaardighede vir ekonomiese groei en ontwikkeling aanmoedig en verbeter. ✓✓

(Maks. 2)

(Aanvaar enige ander relevante korrekte hoër-orde gevolgtrekking.)

(40)

VRAAG 6: MAKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- **Bespreek, in detail, die ekonomiese belang van infrastruktuur in Suid-Afrika.**
(26 punte)
- **Hoe kan ekonomiese dienste 'n land se inkomste en rykdom beïnvloed?**
(10 punte) [40]

INLEIDING

Die infrastruktuur van 'n land verseker dat die produksiefaktore, sowel verbruikersgoedere en -dienste, op die regte plek en op die regte tyd beskikbaar wees. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante inleiding.)

HOOFDEEL**Kommunikasie ✓**

- Die funksie van kommunikasie is om seker te stel dat die regte inligting die regte persoon op die regte tyd bereik. ✓✓
- Kommunikasie is noodsaaklik vir sukses in die sakkôôereld.
- Kommunikasie moet vinnig en doeltreffend wees sodat besighede internasionaal kan meeding. ✓✓
- Gedrukte media en elektroniese media word deur besigheid gebruik om korrekte inligting te vind en te versprei.

Kommunikasie is belangrik vir die volgende redes:

- Selfoon- en draadlose tegnologie stel Suid-Afrika se entrepreneurs en verbruikers in staat om op afstand aan ekonomiese aktiwiteite deel te neem. ✓✓
- Die kommunikasiesektor lewer 'n beduidende bydrae tot die BBP van Suid-Afrika. ✓✓
- Die kommunikasiesektor is 'n bron van arbeid in Suid-Afrika. ✓✓

Vervoer ✓

- Die vervoersektor in Suid-Afrika se groeiende ekonomie is die dryfkrag vir alle ekonomiese aktiwiteite. ✓✓
- Suid-Afrika moet belê in, en moet voortdurend die paaie, spoor, hawens en lughawens upgradeer. ✓✓
- Vervoer stel individue in staat om by die werk te kom, en besighede om goedere en dienste te versprei. ✓✓

Vervoer is belangrik om die volgende redes:

- Vervoer bring verbruikers en vervaardigers bymekaar. ✓✓
- Moedig internasionale verhoudinge aan soos uitvoere wat 'n beduidende bydrae tot die BBP van Suid-Afrika lewer. ✓✓
- Stel toeriste in staat om die land binne te kom en moedig reis binne die land aan. ✓✓
- Die hawens naby spesiale ekonomiese sones moedig sake-kern-gebiede en groei van produksie aan. ✓✓

Energie ✓

- Suid-Afrikaners se energie behoeftes word bevredig deur die voorziening van elektriesiteit wat uit steenkoolaangedrewe stasies opgewek word. ✓✓
- Eskom het 'n plig om elektriesiteit aan huishoudings en besighede te verskaf. ✓✓
- Hidroëlektriese kragsentrales voorsien ook Suid-Afrika se elektrohuishouding.
- Koeberg-kernkragstasie naby Kaapstad dra 'n beduidende hoekseel op elektriesiteit in Suid-Afrika by. ✓✓

Energievoorsiening is belangrik om die volgende redes:

- Energieverbruik is belangrik vir die moderne lewensstylle van die industriële en huishoudelike verbruik. ✓✓
- Beurtkrag beïnvloed die funksie van besighede wat baie afhanklik is van elektriesiteit vir oorlewing. ✓✓
- Hernbare energiebronne is deur die Suid-Afrikaanse-regering geïdentifiseer as omgewingsvriendelike maniere om elektriesiteit te produseer. ✓✓ (Maks. 26)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

(Ken 'n maksimum van 8 punte toe vir enklaar voorbeeld.)

ADDISIONELE GEDEELTE**Hoe kan ekonomiese dienste 'n land se inkomste en rykdom beïnvloed?**

- Spesialisasie, want wanneer plekke beter verbind is, kan hulle óf spesialiseer in wat hulle die beste produseer, óf diversifiseer en innoveer, wat albei toelaat dat die voordele van konsentrasie ruimtelik versprei word. ✓✓
- Samehorigheid, omdat ruimtelike konsentrasie van mense en ondernemings ingespan kan word om lewensomstandighede oral te verbeter, wat die verbeterde lewenstaarde regoor die land moontlik maak. ✓✓
- Belegging in tydelike oplossings soos rugsteunopwekkers en afvalverwydering neem kapitaal weg wat gebruik kan word vir innovasie of sosiale sekerheid betrek. ✓✓
- Deur tred te hou met die instandhouding van infrastruktuur, kan ondernemings groter in die toekoms belê eerder as om die verlede op te ruim ✓✓
- Instandhouding van infrastruktuur verlaag koste vir fasiliteitseenaars en huunders wat internasionale handels-mededinging lok. ✓✓
- Lae vlakke van onderwys moet verbeter word deur SETAs-programme en die uitbreiding van programme vir openbare werk wat die gaping tussen armes en rykese sal aanspreek. ✓✓

(Maks. 10)

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)

SLOT

Die verbetering van die gehalte van openbare bestedeel sal ruimte maak vir belegging in infrastruktuur en basiese dienste vir 'n bevolking. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante gevolgstreking van hoër-orde.)

(40)

TOTAAL AFDELING C: 40**TOTAAL:** 150**EXAMPLE**